

سخن سردبیر

محمدمهدی شریعت باقری^۱

مسأله نقد آراء قضایی چند سالی است که مورد بحث محافل حقوقی و قضایی است و اوضاع و احوال، حکایت از نوعی نابسامانی در آراء قضایی دارد؛ یعنی ظاهراً چنین که پیداست آراء دادگاهها به اندازه‌ای اشکال پیدا کرده‌اند که باید برای بیان ایرادها و اشکالهای آنها جلسه گذاشت و کتاب تالیف کرد و آنها را نقد کرد.

البته آراء دادگاهها برای این که خوب فهمیده شوند نیاز به تجزیه و تحلیل دارند و این کاری است که در کشورهایی که نظام حقوقی و قضایی موفق و کارآمدی دارند معمولاً و مرتباً انجام می‌شود اما این که تصور کنیم که آراء دادگاهها آن قدر آکنده از ایرادهای نگارشی، شکلی و ماهوی است که باید نشست و ایرادهایشان را گفت و نوشت، داستان دیگری است.

اما این یک واقعیت است که دادنامه‌های پر ایراد ما چند دسته اند:

یک دسته آراء کلیشه‌ای هستند که یک قالب و محتوای از پیش تعیین شده دارند که اعداد و ارقام و اسامی را در درون آن می‌ریزند و به رأی تبدیل می‌کنند.

یک دسته هم اساساً فاقد استدلال هستند، یا این که در یک جمله می‌نویسند که: با توجه به نظر کارشناس فلان حکم صادر می‌شود.

یک دسته دیگر هم دادنامه‌های پر از غلطهای املائی و انشایی است.

البته، همه اینها توجیه می‌شود به این دلایل که اولاً اشتباهات چندان مهم نیست و ثانیاً منظور از فلان جمله فلان چیز است و ثالثاً این که پرونده‌ها زیاد است و آمار باید داد و... .

در چنین شرایطی تعجب آور هم نیست که می‌بینیم بخشهای مختلف قوه قضاییه از دیوان عالی تا دیوان عدالت و پژوهشگاه و غیره، همگی، از یک سو راه نقد و نقادی در پیش گرفته‌اند و از سوی دیگر، به دنبال آراء «فاخر» می‌گردند.

۱. قاضی پیشین دیوان عالی کشور و سردبیر نشریه نقد و تحلیل آراء قضایی

در این گیرودار دسته دیگری از آراء ظهور کرده که می‌شود به آنها آراء «متفاخر» گفت؛ یعنی رآیهایی که آسمان و ریسمان را به هم بافته و اسامی فیلسوفان قدیم یونان و فیلسوفان جدید آلمان را قاطی رأی کرده‌اند و یک رأی مفصل و دندان‌شکن تحویل داده‌اند تا رأی فاخر تلقی شود. این پدیده اخیر، از جمله، معلول سستی و ناپایداری قوانین و تزلزل در انواع و اقسام مسائل حقوقی و کیفری است که این معرکه را به پا کرده است.

اما صرف‌نظر از این شرایط، اصولاً بررسی و تجزیه و تحلیل آراء دادگاهها نه‌تنها پسندیده است بلکه ضروری هم هست. تفاسیر دادگاهها و رویه‌ها در مسیر طبیعی خویش بستر تکامل طبیعی دانش حقوق است. دادگاهها قوانین به اصطلاح خشک و بی‌روح را در کالبد پرونده‌ها می‌دمند و جاندار می‌کنند. حقوق، تنها قانون نیست؛ رویه قضایی و عمل دادگاهها نیز از منابع حقوق است. دادگاهها میدان آزمایش قوانین و انطباق آنها با واقعیت‌های موجود در جامعه است و البته این میدان آزمایش، قوانین و قواعد خود را دارد، نه محل آزمون و خطاست و نه جولانگاه خواسته‌ها و خیالات جاده‌های خاکی. بر این اساس، آراء دادگاهها باید در عرصه تضارب آراء قرار بگیرند: تضارب آراء دادگاهها از یک‌سو و آراء اندیشمندان حقوقی از سوی دیگر. هدف اصلی فصلنامه حاضر همین «تضارب آراء» است. در شرایط کنونی می‌توان بیشتر برای اصلاح ناهنجاریهای پیش‌گفته تلاش کرد. امید است که در رسالت خویش توفیق بیابد.

Editor-in-Chief Note

Mohammad Javad ShariatBagheri¹

Abstract:

There are several years that we discuss, in Iran, the issue of reviewing or criticism of courts judgements. The situation looks so critical that we have to convene the meetings to express the objections and to write the books on the matter.

Anyway, regardless of these circumstance, reviewing and analyzing court decisions is not only desirable but also necessary. Interpretations of courts decisions and *jurisprudence* are the basis for the natural evolution of legal knowledge. The courts enliven the so-called dry and soulless Acts of legislator in the body of cases. Law is not the only the Acts of legislator; Judicial practice and the practice of the courts are also sources of law. The courts are the testing ground for laws and their conformity with the realities of society, and of course this testing ground has its own rules, it is not a place of trial and error, nor a hotbed of dirt road desires and fantasies.

---

1. Former justice of the Supreme court and Editor-in-Chief of Analysis of Judicial Decisions Journal, (Email: shariat.bagheri@yahoo.com)